

РЕЦЕНЗИЯ

На дисертационен труд за придобиване на ОНС „Доктор” в професионално направление 7.6. Спорт, докторска програма „Теория и методология на спортната наука”

Тема на дисертационния труд:

„Региональные аспекты физической подготовленности школьников Казахстана”

Автор: Сабит Акимбаевич Абилдабеков, докторант редовна форма на обучение към катедра „Теория на физическото възпитание”

Рецензент: доц. Николай Панайотов, доктор - Катедра „Туризм, Алпинизъм, Ориентиране”

Представеният за рецензиране дисертационен труд е с обем 199 страници, онагледен е с 46 фигури и 41 таблици. В дисертационния труд, авторът разглежда актуални проблеми. На базата на теоретично и експериментално обосноваване е направен опит за подобряване процеса на физическо възпитание на учениците от общообразователните училища.

Изследването се концентрира върху Актюбинский, Южно-казахстански, Кустанайски и Източно-казахстанска области, както и Казахската спортна академия на Република Казахстан.

Оценявам *положително избора на предмета и обекта* в него, а изследователските резултати, като оригинални, навременни и полезни за подпомагане и усъвършенстване на физическото възпитание на учениците от изброените региони.

По отношение на *съдържанието* и *структурата* на дисертационния труд ще отбележим, че авторът е избрал оригинален начин за представянето му, като той отговаря за такъв жанр за научна комуникация на наукометричните критерии в спортологичните изследвания.

В структурно отношение е трудът е написан в следния порядък: *въведение(увод), Глава I - Состояние проблемы региональных аспектов физической подготовленности школьников республики Казахстана, Глава II – Цель, задачи, методика и организация исследования, Глава III – Факторы, определяющие физическую подготовленность и физического развития школьников в регионах Казахстана, Глава IV – Экспериментальное обоснование эффективности программы совершенствования физического воспитания школьников в различных*

регионах Казахстан, Глава V – включваща Обсуждение результатов исследования, выводы, практически рекомендации, литература и приложения.

Списъкът на ползваната литература съдържа 218 източника, от които 196 на кирилица и 22 на латиница в т.ч. интернет страници. Тук би следвало да отбележим, че ползваните автори не са подредени по азбучен ред, което създава известни неудобства, а по този начин са нарушени правилата за ползваната литература.

1. Оценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Въведението на дисертационния труд е кратко и можем да разделим на две части. В първата част авторът прави периодизация на разглеждания проблем с начало края на 70 години на миналия век до средата на 2000 г. и времето от 2001 – 2016 година. Пзовавайки се на направения кратък анализ на периодите и най-вече на съвременния период, дисертанта достига до втората част на въведението където предлага съответните корекции, залегнали в основата на предмета на изследвания проблем. Посочени са и нормативните документи, които служат за методологическа основа на изследването.

Същевременно представеното по този начин въведение в достатъчна степен аргументира изборът на темата. Актуалността на изследваната проблематика се защитава от постановката на докторанта, че *усъвършенстването на програмите по физическото възпитание за учениците от регионите в Казахстан е необходимо да бъде подчинено надържавните нормативни документи, регионалните предпоставки за физическа подготовка на учениците, климатичните и екологични особености, изходните нива на физическа подготовка от средните класове и т.н.*

Първа глава е озаглавена- *Состояние проблемы региональных аспектов физической подготовленности школьников республики Казахстана.* Главата включва 4 параграфа. В §1.1. последователно се разглеждат и анализират особеностите на физическата подготовка и физическото развитие на учениците от регионите през двата етапа –пост съветски периода 2000 - 2016г. В § 1.2. дисертанта разглежда съвременните методи и начини за оценяване нивото на физическа подготовка на учениците в часовете по физическо възпитание, позовавайки се достъпната литература на авторите работили по тези проблеми. Това му дава основание да изведе в края на параграфа логични изводи относно

характеристиките на разглежданите етапи и оттук да определи основните фактори, от които зависят те. Например – недостиг на преподаватели, изменение на научните подходи и т.н.

Регионалните аспекти за физическо възпитание на учениците от пост съветския период са разгледани, анализирани и обобщени в следващия параграф - §1.3.

В последния параграф на тази глава §1.4. са представени съвременните виждания на авторите занимаващи се с проблемите на физическото възпитание в Казахстан.

Тази глава приключва с *выводы по первому разделу*, в което докторанта обобщава всичко казано в нея и завършва с формулирането на авторската концепция на изследването.

Втора глава е посветена на целта, задачите, предмета, обекта се намират във въведението.

Целта е точно и ясно формулирана и отговаря на темата. Задачите за реализирането на целта са шест на брой, които са адекватно подбрани. Коректно са посочени обекта и предмета на изследването. Тук е посочена и хипотезата на изследване. Подробна информация е дадена за контингента на изследване, организацията. Главата завършва с методите на изследване, които са правилно подбрани. Подробно е описан проведения педагогически експеримент, който представлява апробация на авторова усъвършенствана програма за ученици по физическо възпитание. Описани са участниците в експеримента от отделните региони. Упоменато е, че получените резултати са обработени статистически. Показани статистическите формули използвани за средната аритметична величина, средното квадратно отклонение t – критерия на Стюdent и т.н. Според мен това е излишно, защото компютърните програми като SPSS например извършват тази работа и тук трябва сама да се отбележи какви статистически величини се използват и с каква цел.

Относно тази глава ще си позволя да посоча, че мястото на работната хипотеза не е тук, а глава първа логично да завършва с нея.

В Трета глава дисертанта прави пълен анализ на физическата подготвеност на учениците от анализирани региони и факторите, които ги определят. В § 3.1. се разглежда спецификата на планиране на учебния процес по учебния предмет „физическа култура” и неговата реализация в разглежданите райони. Нагледно са представено в табличен вид годишното разпределение на учебните планове по физическо възпитание. Параграфа

логично завършва с закономерностите на съществуващата програма и са посочени нейните слабости –недостатъчно прилагане на диференцирания подход, развитиена познавателните дейности, самостоятелна работа на учениците, формиране на навици за самоконтрол и т.н.

В §3.2. са разгледани особеностите на климатогеографските и екологичните особености на регионите предмет на изследването. Подробно са разгледани екологичните проблеми.

В §3.3. подробно е разгледана физическата подготовка на учениците от трите области. Добре онагледен с фигури и таблици, в които са представени статистически обработени данни и съответно са сравнени нивата на подготвеност на учениците в различните региони на база държавните нормативни.

§3.4. разглежда може интересен проблем, а именно готовността на учителите по физическо възпитание и бъдещите специалисти за работата им областта на физическата култура.

В **Четвърта глава** е представена и характеризирана експерименталната програма на автора. Познавайки се резултатите от проведения експеримент дисертанта прави предложения относно планирането на учебния процес, преодоляване на слабостите в развитието на физическите качества, прилагането на факторите от които зависи здравословния начин на живот. Планирането от учителите по физическо възпитание на заменяеми средства и методи на обучение при неблагоприятни атмосферни условия. Включване на специализиран курс в учебните планове на бъдещите специалисти по физическо възпитание отнасящ се до специфичните особености на разглежданите райони. Проведения експеримент е довел до увеличаване на желанието на учениците да се занимават със спорт, благодарение на прилагането на индивидуалния подход и позитивни промени във физическата подготовка.

Глава пета е озаглавена обсъждане на резултатите от проведените изследвания. В този формат на представяне на ДТ това логично завършване на изследователската дейност на автора. Според мен тук не е необходимо отново да се цитират автори, а да се изведат само заключенията на дисертанта.

Следващата част е **Выводи**. Посочени са шест конкретни извода, които са следствие на получените резултати и техния анализ. Считам за целесъобразно същите да се представят в съкратен вид за да се избегне излишната словоохотливост.

Трудът завършва с практически препоръки. Те също се нуждаят от окрупняване и стилно изглаждане.

Стил на изложението:

Дисертационният труд се отличава с последователност, структурираност и научност на изложението и съответства на стандартите при оформление на материала.

Автореферат, научни приноси и публикационна активност на докторант Максат Иргебаев:

Авторефератът в структурно и съдържателно отношение отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за неговото приложение. В достатъчна степен отразява структурата, съдържанието и резултатите съдържащи се в ДТ.

Представени са 5 публикации на докторанта за периода 2016 и 2018 г.: три самостоятелни и две в съавторство, които свързани с дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният за рецензиране краен вариант на дисертационния труд, след вътрешното обсъждане, разкрива сериозните усилия на докторант Сабит Акимбаевич Абилдабеков за подобряване на неговото качество. При корекциите са взети под внимание почти всички основни бележки и препоръки. Подобрена е архитектуриката на разработката, както и дизайна на книжното тяло.

Разбира се и в настоящата рецензия остават някои критични бележки и препоръки, но те в никакъв случай не омаловажават постигнатите крайни резултати

Като се основавам на всички отбелязани в рецензията силни и слаби страни на разгледания научен труд на докторант Сабит Абилдабеков считам, че разработката е покрила необходимите наукометрични критерии. В тази връзка предлагам на уважаемото Научно жури да подкрепи моето предложение и да му бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“

София
02.05.2018 г .

доц. Н. Панайотов, доктор

